

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NIKOLASA EMILIU [*NICHOLAS EMILIOU*] SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 14. decembrī¹

Lieta C-90/22

**“Gjensidige” ADB,
piedaloties,
“Rhenus Logistics” UAB,
“ACC Distribution” UAB**

(*Lietuvos Aukščiausioji Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Regula (ES) Nr. 1215/2012 – 71. pants – Saistība ar starptautisku konvenciju, kas reglamentē jurisdikciju vai spriedumu atzīšanu vai izpildi attiecībā uz konkrētām lietām – Konvencija par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (*CMR*) – Bezizņēmuma vienošanās par tiesas izvēli – Tāda lēmuma atzīšana dalībvalsts tiesā, kas ietilpst *CMR* konvencijas piemērošanas jomā – Izcelsmes tiesa, kas savu jurisdikciju noteikusi uz cita pamata – Saderība ar Regulas Nr. 1215/2012 darbības pamatā esošajiem principiem – Sprieduma atzīšanas atteikuma pamatojums – 45. pants

I. Ievads

1. Pārrobežu strīdi bieži vien sākas ar nepieciešamību tiesai, kurā iesniegta prasība, pārliecināties, vai tai ir starptautiskā jurisdikcija lemt par izskatāmo jautājumu. Savienībā, ciktāl tas attiecas uz strīdiem civillietās un komercietās, šo pārbaudi principā reglamentē noteikumi, kas šajā nolūkā paredzēti Regulā (ES) Nr. 1215/2012².

2. Tajā pašā laikā, kā es sīkāk paskaidrošu turpmāk, šajā regulā prioritāte ir piešķirta īpašiem noteikumiem, kas paredzēti specializētajās starptautiskajās konvencijās, kuras noslēgušas dalībvalstis.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.).

3. Tomēr spriedumā *TNT Express*³ Tiesa būtībā norādīja, ka šādu īpašu noteikumu piemērošana nedrīkst apdraudēt noteiktus pamatprincipus, kas ir Savienības tiesu iestāžu sadarbības sistēmas pamatā, piemēram, jurisdikcijas paredzamību vai pareizu tiesvedību.
4. Šāda uzdevuma sarežģītību ilustrē strīds, kura rezultātā tika iesniegts šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu. Šis strīds radās pēc kravas zādzības tās pārvadāšanas laikā no Nīderlandes uz Lietuvu. Attiecīgais apdrošinātājs pieprasīja kompensāciju no pārvadātāja, un tas to darīja Lietuvā, atsaucoties uz pārvadājuma līgumā iekļauto vienošanos par tiesas izvēli.
5. Tomēr tajā laikā pārvadātājs jau bija uzsācis tiesvedību Nīderlandē, lai pierādītu, ka tā atbildība šajā konkrētajā kontekstā ir ierobežota. Pirms šīs prasības apmierināšanas Nīderlandes tiesa apstiprināja savu jurisdikciju, piemērojot vienu no Konvencijā par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (turpmāk tekstā – “CMR konvencija”)⁴ ietvertajiem jurisdikcijas noteikumiem neatkarīgi no iepriekš minētās vienošanās par tiesas izvēli, ar kuru, pēc šīs tiesas domām, nevar izslēgt citus CMR konvencijā paredzētos (alternatīvos) jurisdikcijas pamatojumus.
6. Pēc tam, kad Lietuvas tiesas atzina šo spriedumu, “*Gjensidige*” ADB iesniedza kasācijas sūdzību *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa), kas ir iesniedzējtiesa. “*Gjensidige*” ADB apgalvo, ka Nīderlandes tiesas nolēmuma atzīšana esot pretrunā Regulai Nr. 1215/2012, jo šajā regulā principā ir noteikts, ka jurisdikcija kas izriet no vienošanās par tiesas izvēli, ir *izņēmuma*.
7. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, pirmkārt, piemērojamos jurisdikcijas noteikumus. Tā norāda, ka Regulā Nr. 1215/2012 ir piešķirta prioritāra piemērošana noteikumiem, kas paredzēti specializētā starptautiskā konvencijā, piemēram, CMR konvencijā. Tomēr tā apšaubā, vai šāda prioritāte varētu ļaut neņemt vērā vienošanos par tiesas izvēli, ņemot vērā pastiprināto aizsardzību, kas šiem līgumiem piešķirta ar Regulu Nr. 1215/2012. Otrkārt, tā vēlas noskaidrot, vai šīs pastiprinātās aizsardzības rezultātā Nīderlandes tiesas sprieduma atzīšana ir jāatsaka. Lai gan Regulā Nr. 1215/2012 šāda pieeja nav tieši paredzēta, iesniedzējtiesa jautā, vai ir nepieciešama tās plašāka interpretācija, lai pēc būtības aizsargātu pušu nodomus, kas dokumentēti ar attiecīgo vienošanos par tiesas izvēli.

³ Spriedums, 2010. gada 4. maijs, *TNT Express Nederland* (C-533/08, EU:C:2010:243) (turpmāk tekstā – “spriedums *TNT Express*”). Šis spriedums attiecas uz regulu, kas bija spēkā pirms Regulas Nr. 1215/2012, proti, Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.). Tā savukārt aizstāja 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komercietās (OV 1978, L 304, 36. lpp.) (turpmāk tekstā – “1968. gada Briseles konvencija”). Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, “ciktāl ar [Regulu 1215/2012] [...] tiek atcelta un aizstāta Regula Nr. 44/2001, ar kuru savukārt ir aizstāta 1968. gada Briseles konvencija, Tiesas sniegtā šo pēdējo minēto tiesību instrumentu normu interpretācija attiecas arī uz Regulu Nr. 1215/2012, ja šīs tiesību normas var tikt kvalificētas kā “līdzvērtīgas”. Skat., piemēram, spriedumu, 2022. gada 10. marts, *BMA Nederland* (C-498/20, EU:C:2022:173, 27. punkts).

⁴ Noslēgta Ženēvā 1956. gada 19. maijā, *United Nations Treaty Series*, 399. sēj., 189. lpp.; ar grozījumiem, kas izdarīti ar protokolu Konvencijai par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR), Ženēva, 1978. gada 5. jūlijs, *United Nations Treaty Series*, 1208. sēj., 427. lpp., un ar Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) Papildprotokolu par elektronisko pavadzīmi, Ženēva, 2008. gada 20. februāris, *United Nations Treaty Series*, 2762. sēj., 23. lpp.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

8. Saskaņā ar *CMR* konvencijas 1. pantu tā attiecas “uz visiem līgumiem par kravu pārvadājumiem ar autotransportu par atlīdzību, kad [...] kravas nosūtīšanas un saņemšanas vietas atrodas divās dažādās valstīs, no kurām vismaz viena ir šīs Konvencijas dalībvalsts. Šīs konvencijas piemērošana nav atkarīga no līgumslēdzēju pušu dzīvesvietas un pilsonības”⁵.

9. *CMR* konvencijas 31. pantā ir noteikts:

“1. Ja saistībā ar pārvadājumiem, kas veikti saskaņā ar šo konvenciju, tiek uzsākta tiesvedība, prasītājs var iesniegt prasību jebkurā Konvencijas dalībvalsts tiesā, kuru, savstarpēji vienojoties, izraudzījušās puses, kā arī tās valsts tiesā, kur atrodas:

a) atbildētāja dzīvesvieta, galvenā uzņēmējdarbības vieta, filiāle vai pārstāvniecība, ar kuru ir noslēgts līgums par pārvadājumu, vai

b) vieta, kur pārvadātājs pārņēmis kravu, vai kravas piegādes vieta,

[un nevienā citā tiesā]⁶.

2. Ja šā panta 1. punktā minēto prasību izskata tiesa, kura saskaņā ar šo punktu ir kompetenta to darīt, vai ja šī tiesa ir pasludinājusi spriedumu attiecībā uz konkrēto prasību, tad starp tām pašām strīda pusēm un par tiem pašiem jautājumiem nevar ierosināt jaunu prāvu, izņemot gadījumus, kad pirmās tiesas spriedums nav izpildāms valstī, kurā ierosināta jaunā tiesas prāva.

3. Kad vienas Konvencijas dalībvalsts tiesa, kura saskaņā ar šo pantu ir kompetenta, par šā panta 1. punktā minēto prasību ir pasludinājusi spriedumu, kas ir izpildāms šajā valstī, attiecīgais spriedums kļūst izpildāms arī jebkurā citā Konvencijas dalībvalstī, tiklīdz ir nokārtotas šajā valstī noteiktās formalitātes. Šo formalitāšu dēļ nav pieļaujama lietas atkārtota izskatīšana.

4. Šā panta 3. punkta noteikumi ir piemērojami spriedumiem, kas piespriesti pēc iztiesāšanas vai aizmuguriski, kā arī ar tiesas rīkojumiem apstiprinātiem darījumiem, bet nav piemērojami starplēmumiem vai lēmumiem, saskaņā ar kuriem prasītājam, kura prasība pilnīgi vai daļēji noraidīta, ir noteikts pienākums papildus izdevumiem atlīdzināt arī zaudējumus.

[..]”

10. *CMR* konvencijas 41. panta 1. punktā ir noteikts, ka “Līguma noteikumus, kuri pieņemti saskaņā ar 40. pantu, bet kuros tieši vai netieši tiek pieļauta atkāpe no šīs konvencijas noteikumiem, atzīst par spēkā neesošiem. Šādu noteikumu anulēšanas dēļ netiek atcelti citi līguma noteikumi”.

⁵ Iesniedzējtiesa norāda, ka oficiālais *CMR* konvencijas teksts lietuviešu valodā nav precīzs, salīdzinot ar redakcijām citās valodās.

⁶ Jānorāda, ka dažās *CMR* konvencijas publiski pieejamās versijās šķiet nav ietverts teikums “un nevienā citā tiesā”, kas redzams šīs konvencijas 31. panta 1. daļas pašās beigās. Taču tas ir ietverts Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu krājumā (*United Nations Treaty Series, UNTS*) pieejamajā versijā.

B. Savienības tiesības

11. Regulas Nr. 1215/2012 21. apsvērumā ir paredzēts, ka “tiesvedības saskaņotas norises interesēs ir jāsamazina paralēlas tiesvedības iespēja un jānodrošina, ka atšķirīgās dalībvalstīs nepieņem nesavienojamus spriedumus. Vajadzētu būt skaidram un iedarbīgam mehānismam, lai izšķirtu *lis pendens* lietas un saistītas darbības [..]”.

12. Šīs pašas regulas 22. apsvērumā ir noteikts, ka “tomēr, lai uzlabotu vienošanos par izņēmuma tiesas izvēli efektivitāti un lai izvairītos no ļaunprātīgas tiesāšanās taktikas, jāparedz vispārīgā *lis pendens* noteikuma izņēmums nolūkā pieņemami risināt konkrētu situāciju, kurā pastāv paralēlas tiesvedības iespēja. Tā ir situācija, kad tiesvedība par vienu prasības pamatu un priekšmetu un starp tām pašām pusēm vispirms tiek celta tiesā, kas nav izvēlēta saskaņā ar vienošanos par izņēmuma tiesas izvēli, un pēc tam arī izvēlētajā tiesā. Šādā gadījumā tiesai, kurā pirmajā celta prasība, vajadzētu prasīt apturēt tiesvedību, tiklīdz prasība tiek celta izvēlētajā tiesā, uz laiku, kamēr izvēlēta tiesa paziņo, ka tai nav jurisdikcijas saskaņā ar vienošanos par izņēmuma tiesas izvēli. Tas nepieciešams, lai nodrošinātu, ka šādā situācijā izvēlētajai tiesai ir prioritāte lemt par vienošanās spēkā esamību un to, cik lielā mērā vienošanās attiecas uz izskatāmo strīdu. Būtu jāparedz iespēja izvēlētajai tiesai turpināt tiesvedību neatkarīgi no tā, vai tiesa, kas nav izvēlēta, jau ir pieņēmusi lēmumu apturēt tiesvedību.”

13. Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 6. iedaļā ir ietverts 24. pants “Izņēmuma jurisdikcija”, kurā teikts:

“Šādām dalībvalsts tiesām ir izņēmuma jurisdikcija neatkarīgi no pušu domicila:

1) lietā, kuras priekšmets ir lietu tiesības saistībā ar nekustamo īpašumu vai nekustamā īpašuma noma/īre – tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas īpašums.

[..]

2) lietā, kuras priekšmets ir uzņēmēj sabiedrību, citu juridisko personu vai fizisku vai juridisku personu apvienību izveides spēkā esamība, to darbības izbeigšana vai likvidācija, vai to pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamība, – tās dalībvalsts tiesām, kurā ir uzņēmēj sabiedrības, juridiskās personas vai apvienības atrašanās vieta. [..]

3) lietā, kuras priekšmets ir valsts reģistru ierakstu spēkā esamība, – tās dalībvalsts tiesām, kura uztur attiecīgo reģistru;

4) lietā attiecībā uz tādu patentu, preču zīmju, dizainparaugu vai citu līdzīgu tiesību reģistrāciju vai spēkā esamību, kas jādeponē vai jāreģistrē, – tās dalībvalsts tiesām, kurā deponēšana vai reģistrācija ir pieteikta vai veikta vai kurā to uzskata par veiktu saskaņā ar kāda Savienības instrumenta vai starptautiskas konvencijas noteikumiem.

[..]

5) lietā attiecībā uz spriedumu izpildi – tās dalībvalsts tiesām, kurā spriedums ir izpildīts vai ir jāizpilda.”

14. Regulas Nr. 1215/2012 25. panta 1. punkts, ietilpst tās II nodaļas 7. iedaļā un tajā ir paredzēts, ka tad, “ja puses neatkarīgi no to domicila ir vienojušās par to, ka kādas dalībvalsts tiesai vai tiesām ir jurisdikcija izskatīt jebkādu strīdu, kas radušies vai varētu rasties saistībā ar konkrētām

tiesiskām attiecībām, tad jurisdikcija ir minētajai tiesai vai tiesām, ja vien šī vienošanās saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem nav spēkā neesoša attiecībā uz tās spēkā esamību pēc būtības. Tā ir izņēmuma jurisdikcija, ja vien puses nav vienojušās citādi. [..].”

15. Regulas Nr. 1215/2012 29. pantā ir noteikts:

“1. Neskarot 31. panta 2. punktu, ja prasības par vienu un to pašu pamatu un priekšmetu starp tām pašām pusēm ir celtas dažādu dalībvalstu tiesās, tad visas tiesas, kas nav tiesa, kurā pirmajā celta prasība, pēc savas iniciatīvas aptur tiesvedību, līdz tiek konstatēta tās tiesas jurisdikcija, kurā pirmajā celta prasība.

[..]”

16. Regulas Nr. 1215/2012 31. pants ir formulēts šādi:

“[..]

2. Neskarot 26. pantu, ja prasība celta kādas dalībvalsts tiesā, kurai izņēmuma jurisdikcija piešķirta ar vienošanos, kā minēts 25. pantā, jebkura citas dalībvalsts tiesa aptur tiesvedību līdz laikam, kad tiesa, kurā celta prasība, pamatojoties uz vienošanos, paziņo, ka tai nav jurisdikcijas saskaņā ar vienošanos.

3. Ja tiesa, kura ir izvēlēta ar vienošanos, ir konstatējusi, ka tai ir jurisdikcija saskaņā ar vienošanos, visas citas dalībvalsts tiesas atsakās no jurisdikcijas par labu minētajai tiesai.

[..].”

17. Regulas Nr. 1215/2012 45. pantā ir noteikts:

“1. Pēc jebkuras ieinteresētās puses pieteikuma sprieduma atzīšana tiek atteikta:

a) ja šāda atzīšana ir acīmredzami pretrunā uzrunātās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai (*ordre public*);

[..] vai

e) ja spriedums ir pretrunā:

i) II nodaļas 3., 4. vai 5. iedaļai, ja atbildētājs ir apdrošinājumaņēmējs, apdrošinātais, apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs, cietusī puse, patērētājs vai darbinieks; vai

ii) II nodaļas 6. iedaļai.

[..]

3. Neskarot 1. punkta e) apakšpunktu, izcelsmes dalībvalsts tiesas jurisdikcija nav pārskatāma. Šā panta 1. punkta a) apakšpunktā minēto sabiedriskās kārtības pārbaudi nevar piemērot normām, kas saistītas ar jurisdikciju.

[..]”

18. Regulas Nr. 1215/2012 71. pantā noteikts:

“1. Šī regula neietekmē konvencijas, kurās dalībvalstis ir līgumslēdzējas puses un kuras saistībā ar konkrētiem jautājumiem reglamentē jurisdikciju vai spriedumu atzīšanu vai izpildi.

2. Lai 1. punktu interpretētu vienveidīgi, to piemēro šādi:

[..]

b) spriedumus, ko kādā dalībvalstī ir pieņēmusi tiesa, īstenojot konvencijā par kādu konkrētu jautājumu paredzētu jurisdikciju, saskaņā ar šo regulu atzīst un izpilda citā dalībvalstī.

Ja konvencija par kādu konkrētu jautājumu, kuras līgumslēdzējas puses ir gan izcelsmes dalībvalsts, gan uzrunātā dalībvalsts, paredz nosacījumus spriedumu atzīšanai un izpildei, tad piemēro minētos nosacījumus. Jebkurā gadījumā var piemērot šīs regulas noteikumus par spriedumu atzīšanu un izpildi.”

III. Fakti, tiesvedība valsts tiesā un prejudiciālie jautājumi

19. “*ACC Distribution*” UAB (turpmāk tekstā – “*ACC Distribution*”), klients, un “*Rhenus Logistics*” UAB (turpmāk tekstā – “*Rhenus Logistics*”), pārvadātājs, noslēdza līgumu par datortehnikas pārvadāšanu no Nīderlandes uz Lietuvu. Šīs pārvadāšanas laikā daļa kravas tika nozagta.

20. Pārvadājuma līguma 3. punktā bija noteikts, ka tad, “ja strīdus un domstarpības neizdodas atrisināt sarunu ceļā starp pusēm, tos izskata tiesa, kuras apgabalā ir reģistrēta klienta juridiskā adrese”. Tā kā *ACC Distribution* (kā klienta) juridiskā adrese ir Lietuvā, puses vienojās par Lietuvas tiesu jurisdikciju.

21. Pēc zādzības apdrošināšanas sabiedrība *Gjensidige*, kas bija apdrošinājusi sūtījumu, 2017. gada 21. aprīlī izmaksāja *ACC Distribution* apdrošināšanas atlīdzību 205 108,89 EUR apmērā.

22. 2017. gada 3. februārī *Rhenus Logistics* cēla prasību *rechtbank Zeeland-West-Brabant* (Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesā, Nīderlande, turpmāk tekstā – “Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesa”) pret, tostarp, *ACC Distribution* un *Gjensidige*. Ja vien iesniedzējtiesa pārbaudē nekonstatē citādi, no lietas materiāliem izriet, ka *Rhenus Logistics* balstījās uz *CMR* konvenciju (kuras piemērošanas jomā ietilpst strīds), pamatojoties uz kuru prasītājs var celt prasību tostarp tās valsts tiesās, kuras teritorijā atrodas vieta, kur pārvadātājs pārņēmis kravu⁷.

23. Šīs prasības mērķis bija panākt, lai tiktu atzīts, ka pārvadātāja civiltiesiskā atbildība saistībā ar iepriekš minēto zādzību ir ierobežota. *ACC Distribution* un *Gjensidige* iebilda pret Nīderlandes tiesas jurisdikciju, atsaucoties uz pārvadājuma līgumā ietvertu vienošanos par tiesas izvēli. Šis iebildums tika noraidīts, pamatojoties uz to, ka vienošanās par tiesas izvēli ir spēkā neesoša saskaņā ar *CMR* Konvencijas 41. panta 1. punktu, jo tā ierobežoja tiesas izvēli izskatīt attiecīgo strīdu atbilstoši šīs konvencijas 31. panta 1. punktam.

⁷ Sikāk skat. arī 13. zemsvītras piezīmi.

24. *Gjensidige* 2017. gada 19. septembrī *Kauno apygardos teismas* (Kauņas apgabaltiesa, Lietuva; turpmāk tekstā – “apgabaltiesa”) uzsāka tiesvedību pret *Rhenus Logistics* par zaudējumu atlīdzību 205 108,89 EUR apmērā ar procentiem. Šī prasība bija balstīta uz *Gjensidige* apgalvoto subrogāciju pēc tam, kad tā bija izmaksājusi apdrošināšanas atlīdzību *ACC Distribution*.

25. Atbildot uz to, *Rhenus Logistics* lūdza noraidīt prasību, apgalvojot, ka tā radījusi *lis pendens* situāciju, kas jāatrisina, atzīstot Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesas jurisdikciju, jo tā bija pirmā, kurā tika celta prasība šajā lietā.

26. Šajā kontekstā apgabaltiesa apturēja tiesvedību. *Lietuvos apeliacinis teismas* (Lietuvas apelācijas tiesa; turpmāk tekstā – “apelācijas tiesa”) apelācijas tiesvedībā šo lēmumu atstāja negrozītu.

27. Ar 2019. gada 25. septembra spriedumu Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesa pasludināja, ka *Rhenus Logistics* atbildība pret atbildētājiem *ACC Distribution* un *Gjensidige* ir ierobežota un nevar pārsniegt *CMR* konvencijas 23. panta 3. punktā noteikto kompensācijas summu⁸. Šis spriedums netika pārsūdzēts.

28. Saskaņā ar šo nolēmumu *Rhenus Logistics* pārskaitīja attiecīgo summu *Gjensidige*. Pēc tam šis prasītājs lūdza daļēji atsaukt Lietuvā izskatāmo prasību, atlikušajā daļā to apmierinot.

29. Apgabaltiesa ar 2020. gada 22. maija spriedumu pieņēma prasības daļēju atsaukumu, bet pārējo tās daļu noraidīja un nolēma, ka Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesas spriedums ir ieguvis juridisku spēku. Apelācijas tiesa šo nostāju apstiprināja.

30. 2021. gada 2. jūnijā *Gjensidige* iesniedza kasācijas sūdzību *Lietuvos Aukščiausio Teismo* (Lietuvas Augstākā tiesa). *Gjensidige* tostarp apgalvoja, ka, pretēji *CMR* konvencijai, Regulā Nr. 1215/2012 esot norādīts jurisdikcijas, kas noteikta tiesas izvēles līgumā, izņēmuma raksturs un ka pamatlietā radušās situācijas dēļ šai regulai esot jābūt prioritārai. Šis lietas dalībnieks uzskata, ka pretējs risinājums radot mazāk labvēlīgas sekas iekšējā tirgus pareizai darbībai un nenodrošinot, jo īpaši, jurisdikcijas paredzamības un pareizas tiesvedības principu ievērošanu.

31. Paužot šaubas šajā ziņā *Lietuvos Aukščiausio Teismo* (Lietuvas Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai Regulas Nr. 1215/2012 71. pants, ņemot vērā tās 25., 29. un 31. pantu un 21. un 22. apsvērumu, ir interpretējams tādējādi, ka tas ļauj piemērot *CMR* konvencijas 31. pantu arī gadījumos, kad uz strīdu, kas ietilpst abu minēto tiesību aktu piemērošanas jomā, attiecas vienošanās par jurisdikcijas piešķiršanu?
- 2) Vai Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktu, ņemot vērā likumdevēja nodomu stiprināt to līgumu aizsardzību, ar kuriem tiek piešķirta jurisdikcija Eiropas Savienībā, var interpretēt plašāk, proti, ne tikai attiecībā uz šīs regulas II nodaļas 6. iedaļu, bet arī tās 7. iedaļu?

⁸ *CMR* konvencijas 23. panta 1. punktā ir noteikts – tad, “kad saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem pārvadātājam ir jāmaksā kompensācija par pilnīgu vai daļēju kravas zudumu, šo kompensāciju aprēķina, ņemot vērā kravas vērtību vietā un laikā, kad tā pieņemta pārvešanai”. Tās 23. panta 3. punktā ir precizēts, ka “tomēr kompensācija nedrīkst pārsniegt 25 frankus par trūkstošā bruto svara kilogramu”.

- 3) Vai Regulā Nr. 1215/2012 lietotais jēdziens “sabiedriskā kārtība”, izvērtējot situācijas īpatnības un no tā izrietošās tiesiskās sekas, var tikt interpretēts kā tāds, kas aptver pamatojumu lēmuma neatzīt citas dalībvalsts spriedumu pieņemšanai, ja specializētas konvencijas, piemēram, CMR konvencijas, piemērošana rada juridisku situāciju, kurā vienā un tajā pašā lietā netiek ievērots ne nolīgums par jurisdikcijas piešķiršanu, ne nolīgums par piemērojamiem tiesību aktiem?”

32. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Rhenus Logistics*, *Gjensidige*, Lietuvas valdība un Eiropas Komisija. Šo lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi tika uzklauti arī tiesas sēdē, kas notika 2023. gada 23. martā.

IV. Izvērtējums

33. Pēc tam, kad būšu sniedzis ievadpiezīmes par attiecīgajiem pamatlietā izskatāmā strīda elementiem (A) un Tiesas spriedumu *TNT Express*, kas vismaz daļēji ir iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu pamatā (B), es pievērsīšos uzdoto jautājumu būtībai (C).

34. Šajā nolūkā vispirms jāsāk ar pieņēmumu, uz kuru ir balstīts šis lūgums, proti, ka joprojām ir iespējams pārbaudīt Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesas kā izcelsmes tiesas jurisdikciju iesniedzējtiesā notiekošā tiesvedībā, kas attiecas uz citā dalībvalstī pieņemta sprieduma atzīšanu. Es paskaidrošu, ka šis pieņēmums ir kļūdains un ka šādā situācijā sprieduma pārrobežu sekas var novērst tikai tad, ja lietas dalībnieks ir sekmīgi atsaucies uz kādu no Regulā Nr. 1215/2012 paredzētajiem sprieduma atzīšanas atteikuma pamatojumiem (C.1). Iesniedzējtiesa šādu iespēju paredz otrajā un trešajā prejudiciālajā jautājumā. Es izskaidrošu, ka šie pamatojumi neietver situāciju, kad būtībā izcelsmes tiesa ir noteikusi savu jurisdikciju, lai gan tā nebija tās dalībvalsts tiesa, kas izvēlēta ar vienošanos par tiesas izvēli (C.2).

35. Pilnības labad un lai pievērstos plašajām diskusijām šajā tiesvedībā par šo jautājumu, paskaidrošu, ka CMR konvencijā ietvertie jurisdikcijas noteikumi nekādā gadījumā nav pretrunā Regulas Nr. 1215/2012 darbības pamatā esošajiem principiem saskaņā ar spriedumā *TNT Express* noteiktā kritērija piemērošanu (D).

A. Par attiecīgajiem izskatāmā strīda elementiem

36. Jāatgādina, ka strīds pamatlietā ir radies saistībā ar kravas daļas zādzību, kas notikusi tās starptautiskā pārvadājuma laikā. Lai gan pārvadājuma līgumā bija ietverta klauzula, ar kuru jurisdikcija tika piešķirta Lietuvas tiesām⁹, strīds, kas radās šīs zādzības rezultātā, galu galā tika izskatīts un izšķirts Nīderlandes tiesā¹⁰.

37. Tas notika tādēļ, ka šis strīds *ratione materiae* ietilpst CMR konvencijas piemērošanas jomā, kas ietver ne tikai materiālos noteikumus par atbildību kravu autopārvadājumu jomā, bet arī, tostarp, jurisdikcijas noteikumus, kas piemērojami strīdiem, kuri izriet no šādiem pārvadājumiem.

⁹ Kā sīkāk paskaidrots šo secinājumu 20. punktā.

¹⁰ *Gjensidige* apgalvo, ka abām prasībām neesot viens un tā pats priekšmets, un uzskata, ka tajās neesot iesaistītas vienas un tās pašas puses. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesa uzskata, ka *lis pendens* nosacījumi ir izpildīti. Kā šī tiesa pareizi norāda, prasība par negatīva fakta konstatēšanu un regresa prasība, kas celta par tiem pašiem zaudējumiem, ir jāuzskata par tādām, kurām ir viens un tas pats priekšmets, lai piemērotu Regulas Nr. 1215/2012 29. pantā paredzēto *lis pendens* noteikumu. 2013. gada 19. decembra spriedums *Nipponkoa Insurance Co. (Europe)* (C-452/12, EU:C:2013:858, turpmāk tekstā – “spriedums *Nipponkoa*”, 40.–49. punkts), kas attiecas uz līdzvērtīgu Regulas Nr. 44/2001 noteikumu, vai 1994. gada 6. decembra spriedums *Tatry* (C-406/92, EU:C:1994:400, turpmāk tekstā – “spriedums *Tatry*”, 44. punkts).

38. Precizāk, *CMR* konvencijas 31. panta 1. punktā prasītājam ir piedāvāta izvēle starp četrām iespējamām vietām, proti, pirmkārt, tās valsts tiesām, par kuru puses ir vienojušās, otrkārt, tās valsts tiesām, kurā pēc būtības atrodas atbildētāja domicils¹¹, treškārt, tās vietas tiesām, kurā tika pārņemta krava, vai, ceturtkārt, kravas piegādes vietas tiesām.

39. Lai gan no šiem noteikumiem izriet, ka puses var noslēgt vienošanos par tiesas izvēli, šķiet, ka, vismaz saskaņā ar Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesas nostāju, šāda vienošanās par tiesas izvēli nevar būt *izņēmuma*¹². Tāds, šķiet, ir arī iesniedzējtiesas viedoklis.

40. Es saprotu, ka, pamatojoties uz šo secinājumu 38. punktā minēto trešo kategoriju, atbildīgais pārvadātājs *Rhenus Logistics* cēla prasību Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesā¹³. Šķiet, ka tā prasība ir bijusi preventīva, jo šis uzņēmums centās panākt, lai tiesa atzītu, ka tā atbildība par zādzības rezultātā nodarītajiem zaudējumiem ir ierobežota līdz noteiktai summai.

41. Kā es to saprotu, saskaņā ar *CMR* konvencijas 23. panta 3. punktu atbildība, kas pārvadātājam var rasties par kravas zudumu, principā ir ierobežota¹⁴. Tomēr šķiet, ka, piemērojot *CMR* konvencijas 29. panta 1. punktu, šāds atbildības ierobežojums neattiecas uz gadījumiem, kad zudums “ir radies pārvadātāja apzināti ļaunprātīgas rīcības vai tādas viņa saistību neizpildes dēļ, ko tiesa, kas izskata lietu, saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā tā atrodas, uzskata par pielīdzināmu apzināti ļaunprātīgai rīcībai”.

42. Šajā ziņā *CMR* konvencijas līgumslēdzēju pušu tiesām var būt atšķirīgi viedokļi par nosacījumiem, ar kādiem ir piemērojams minētais noteikums¹⁵. Strīda gadījumā tas var novest pie tā, ka tiek meklēta tiesa, kas, visticamāk, sniegs attiecīgajai pusei labvēlīgu interpretāciju. Tas savukārt var izraisīt paralēlu tiesvedību uzsākšanu dažādās valstīs ar mērķi panākt, lai puse, kurai ir tiesības rīkoties ar precēm, saņemtu zaudējumu atlīdzību, un, pretēji, pārvadātājs – atzinumu, ka tiek izslēgta vai ierobežota atbildība par šādiem zaudējumiem¹⁶.

43. Šajā tiesvedībā *Gjensidige* atsaucās uz Nīderlandes tiesu, no vienas puses, un Lietuvas tiesu, no otras puses, atšķirīgajām nostājām attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem pārvadātāja atbildību var uzskatīt par neierobežotu. Šis lietas dalībnieks apgalvoja, ka Nīderlandes tiesu nostāja esot labvēlīgāka pārvadātājiem, jo esot grūtāk konstatēt nosacījumus, kas rada to neierobežotu atbildību. Iesniedzējtiesa, šķiet, uzskata tāpat.

44. *Rhenus Logistics* veiksmīgi panāca ierobežotas tā atbildības konstatēšanu Nīderlandes tiesā. Šīs tiesas spriedumu Lietuvas tiesas vēlāk atzina pamatlietas stadijās pirms tās izskatīšanas iesniedzējtiesā. Šajā tiesvedībā *Gjensidige* vispirms vēlējās saņemt atlīdzību par kravas daļas zudumu. Pēc tam tā ierobežoja savu prasību līdz summai, kas pārsniedza to, kuru *Rhenus Logistics* tai jau samaksāja, izpildot Nīderlandes spriedumu.

¹¹ *CMR* konvencijas 31. panta 1. punktā ir konkrēta atsauce uz atbildētāja parasto dzīvesvietu, tā galveno uzņēmējdarbības vietu un filiāli vai pārstāvniecību, ar kuru ir noslēgts līgums par pārvadājumu.

¹² Skat. šo secinājumu 23. punktu. Šķiet, ka *CMR* konvencijas līgumslēdzēju pušu nostājas šajā jautājumā atšķiras. Skat. *Institut du Droit International des Transports* sagatavoto kopsavilkumu par *CMR* konvencijas 31. panta piemērošanu 7.3. punktu, kas atrodams šajā tīmekļvietnē: <https://www.idit.fr/rapports-pays/index.php?lang=en>. Skat. arī Komentārus par 1956. gada 19. maija Konvenciju par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (*CMR*), Apvienoto Nāciju Organizācija 1975, 240. punkts, 64. lpp. ECE/TRANS/14.

¹³ No lietas materiāliem izriet, ka, ņemot vērā iesniedzējtiesas veikto pārbaudi, attiecīgās preces bija paredzēts transportēt no Nīderlandes uz Lietuvu. Turpretī visi pārējie šo secinājumu 38. punktā atgādinātie piesaistes faktori, šķiet, norāda uz Lietuvas tiesu jurisdikciju.

¹⁴ Skat. 8. zemsvītras piezīmi.

¹⁵ Šajā ziņā skat. ģenerālvokātes J. Kokotes [J. Kokott] secinājumus lietā *TNT Express Nederland* (C-533/08, EU:C:2010:50, turpmāk tekstā – “secinājumi lietā *TNT Express*”, 22. punkts). No lietas materiāliem izriet, ka atšķirības šajā ziņā pastāv arī starp Nīderlandes un Lietuvas judikatūru.

¹⁶ Turpat.

45. Šajā kontekstā *Gjensidige* apgalvo, ka minētā sprieduma atzīšana esot prettiesiska, jo Nīderlandes tiesa noteikusi savu jurisdikciju, pārkāpjot piemērojamo vienošanos par tiesas izvēli. *Gjensidige* uzskata, ka šī vienošanās bijusi prioritāra, jo saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 25. panta 1. punktu jurisdikcija, kas izriet no vienošanās par tiesas izvēli, konkrētajā gadījumā esot *izņēmuma*¹⁷.

46. Konkrētāk, šīs lietas dalībnieks apgalvo – tā kā uz attiecīgo strīdu attiecas gan *CMR* konvencija, gan (vispārīgāk) Regula Nr. 1215/2012 – un ka tiesību aktos, šķiet, esot pretrunīgi noteikumi par sekām, ko rada vienošanās par tiesas izvēli –, Nīderlandes sprieduma atzīšana jānoraida, jo *CMR* konvencijas jurisdikcijas noteikumu piemērošanai, uz kuriem ir balstīts šis spriedums, esot nelabvēlīgākas sekas iekšējā tirgus pareizai darbībai, salīdzinot ar, kā es saprotu, Regulas Nr. 1215/2012 piemērošanu attiecībā uz sekām, kas izriet no vienošanās par tiesas izvēli.

47. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa jautā, kuri jurisdikcijas noteikumi ir jāpiemēro un vai Nīderlandes sprieduma atzīšana ir jāatsaka.

48. Lai lasītājs pilnībā izprastu *Gjensidige* argumentus, kā arī iesniedzējtiesas jautājumus un it īpaši pirmo prejudiciālo jautājumu, es vispirms pievērsīšos tam, kas, iespējams, ir to iedvesmas avots, proti, Tiesas spriedumam *TNT Express*.

B. Specializētās starptautiskās konvencijas: prioritāte ... ar ierobežojumiem

49. Regulas Nr. 1215/2012 71. panta 1. punktā ir atzīts, ka pastāv īpaši jurisdikcijas un izpildes noteikumi, kas var būt ietverti dalībvalstu noslēgtās specializētās starptautiskās konvencijās, un šiem tiesību aktiem ir piešķirta prioritāte. Proti, šajā tiesību normā ir noteikts, ka šī regula “neietekmē konvencijas, kurās dalībvalstis ir līgumslēdzējas puses un kuras saistībā ar konkrētiem jautājumiem reglamentē jurisdikciju vai spriedumu atzīšanu vai izpildi”.

50. Regulas 35. apsvērumā šī “tiesību kolīziju klauzula”¹⁸ ir atspoguļota kā dalībvalstu starptautisko saistību ievērošanas izpausme. Lai gan šis formulējums, iespējams, var likt lasītājam uzskatīt, ka Regulas Nr. 1215/2012 71. pants attiecas uz saistībām pret trešām valstīm, no 71. panta teksta un it īpaši tā otrā punkta, kā norāda Komisija, ir skaidrs, ka tas ir piemērojams arī Savienības iekšējās attiecībās¹⁹.

51. Tajā pašā laikā 71. pants arī ir raksturots kā tāds, kurā ir atzīta to jomu specifika, kuras regulē attiecīgās specializētās konvencijas²⁰.

52. Iepriekš šis noteikums identiski bija formulēts Regulas Nr. 44/2001 71. panta 1. punktā, kas bija spēkā pirms Regulas Nr. 1215/2012.

¹⁷ Jāpiebilst, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 25. panta 1. punktu tiek uzskatīts, ka attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli jurisdikcija ir izņēmuma, ja vien nav norādīts citādi.

¹⁸ Cremona, M., “The Internal Market and Private International Law Regimes: A Comment on Case C-533/08 *TNT Express Nederland BV v AXA Versicherung AG*, Judgment of the Court (Grand Chamber) of 4 May 2010 (July 2014)”, *EUJ Department of Law Working Paper 2014/08*, 2014, 12. lpp. Regulas Nr. 1215/2012 35. apsvērumā ir paredzēts, ka “to starptautisko saistību ievērošana, ko uzņēmušās dalībvalstis, nozīmē, ka šai regulai nevajadzētu ietekmēt konvencijas, kuru puses ir dalībvalstis un kuras attiecas uz konkrētiem jautājumiem”.

¹⁹ Spriedums *TNT Express*, 47. punkts.

²⁰ Spriedums *Tatry*, 24. punkts. Skat. arī spriedumu *TNT Express*, 48. punkts un tajā minētā judikatūra, un ģenerālvokāta H. Saugmandsgora Ees [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumus lietā *Brite Strike Technologies* (C-230/15, EU:C:2016:366, 31. punkts). Šāda loģika, bez šaubām, bija īpaši ietverta 1968. gada Briseles konvencijas 57. pantā. Šī tiesību norma, par kuru bija runa iepriekš minētajā spriedumā *Tatry*, bija spēkā pirms Regulas Nr. 44/2001 71. panta un atšķīrās no tā tikai (bet būtiski) ar to, ka tajā dalībvalstīm bija saglabāta iespēja noslēgt šādas specializētās konvencijas *pro futuro*. Spriedums *TNT Express*, 38. punkts.

53. Šā noteikuma interpretācija bija galvenais jautājums spriedumā *TNT Express*²¹, kas tika pasludināts saistībā ar strīdu starp tāda paša nosaukuma pārvadājumu uzņēmumu un pārvadāšanas laikā pazaudētas kravas apdrošinātāju. Minētajā lietā *TNT* iebilda pret tāda Vācijas tiesas sprieduma izpildi Nīderlandē, ar kuru tai tika piespriests atlīdzināt zaudējumus.

54. Prejudiciālo jautājumu būtība bija saistīta ar jautājumu, līdzīgi kā netieši šajā lietā, par to, vai uzrunātās valsts tiesa (šajā gadījumā Nīderlande) varēja pārbaudīt Vācijas tiesas (kā izcelsmes tiesas) jurisdikciju²². Lai gan tas bija aizliegts ar (tolaik piemērojamo) Regulu Nr. 44/2001 (kā tas ir pašlaik saskaņā ar Regulu Nr. 1215/2012), šāds risinājums ne vienmēr izrietētu no *CMR* konvencijas.

55. Šā iemesla dēļ Tiesai bija jāizvērtē abu tiesību aktu mijiedarbība. Šajā ziņā Tiesa ir precizējusi, ka prioritāte, kas ar šīs regulas 71. pantu piešķirta tādām specializētām starptautiskām konvencijām kā *CMR* konvencijai, ir saistīta ar svarīgu nosacījumu: to noteikumi ir prioritāri *tad*, ja tiem “ir augsts paredzamības līmenis, tie atvieglo pareizas tiesvedības intereses un ļauj maksimāli samazināt vienlaicīgu tiesvedību risku, un ka tie nodrošina nolēmumu civiltiesību un komerciesību jomā brīvu apriti un tiesu savstarpēju uzticēšanos Savienībā (*favor executionis*) ar nosacījumiem, kas ir vismaz tikpat labvēlīgi kā tie, kuri paredzēti minētajā regulā”²³.

56. Tiesa izdarīja šādu secinājumu pēc tam, kad bija paskaidrojusi, ka specializētajās starptautiskajās konvencijās ietvertie noteikumi nevar novest “pie rezultāta, kas būtu mazāk labvēlīgs pareizas iekšējā tirgus darbības nodrošināšanai nekā tas, pie kā noved minētās regulas normas”²⁴, un nevar “ietekmēt principus, kas jāievēro tiesu sadarbībā civillietās un komercietās Savienībā [...]”²⁵.

57. Es aplūkošu konkrēto secinājumu, ko Tiesa šajā lietā izdarīja, pamatojoties uz šiem apsvērumiem. Šajā posmā pietiek pateikt, ka dažu zinātnieku reakcijas uz šajā spriedumā noteikto vispārējo kritēriju bija neviennozīmīgas, uzsverot būtībā, ka to būtu grūti piemērot²⁶, ja 71. pantā paredzētie noteikumi būtu uzskatāmi par vienkāršām kolīzijas normām, un ka šāda kritērija pastāvēšana “rada zināmu vardarbību”²⁷ pret šīs tiesību normas tekstu²⁸. Tajā pašā laikā spriedums tika atzīts arī par risinājumu iespējamiem draudiem, kas varētu rasties izrietēt no kopējā jurisdikcijas un atzīšanas režīma, ja uz Savienības iekšējām situācijām attiektos atšķirīgi specializēto konvenciju noteikumi²⁹.

²¹ Minēts šo secinājumu 3. zemsvītras piezīmē.

²² Secinājumi lietā *TNT Express*, 27. punkts.

²³ Spriedums *TNT Express*, 56. punkts.

²⁴ Turpat, 51. punkts.

²⁵ Tiesa, atsaucoties uz Regulas Nr. 44/2001 preambulas 6., 11., 12. un 15.–17. apsvērumu, ir identificējusi šos principus kā nolēmumu civiltiesību un komerciesību jomā brīvas aprites principu, kompetento tiesu paredzamības principu un attiecīgi personu tiesiskās drošības principu, pareizu tiesvedības interešu principu, vienlaicīgu tiesvedību riska maksimālas samazināšanas principu, kā arī tiesu savstarpējas uzticēšanās Savienībā principu. Spriedums *TNT Express*, 49. punkts.

²⁶ Cremona, M., minēts 18. zemsvītras piezīmē, 6. lpp.

²⁷ Kuijper, P. J., “The Changing Status of Private International Law Treaties of the Member States in Relation to Regulations No. 44/2001”, *Legal Issues of Economic Integration*, 2011, 89.–104. lpp., 99. lpp.

²⁸ Skat. arī Attal, M., “Droit international prive communautaire et conventions internationales: une délicate articulation”, *Petites affiches*, Nr. 238, 2010, 22. lpp.

²⁹ Kuijper P.J., minēts 27. zemsvītras piezīmē, 102. lpp. Atšķirīgu nostāju skat. Cremona M., minēts 18. zemsvītras piezīmē, 6. lpp.

58. Lai kā arī nebūtu, kritērijs, kas izstrādāts spriedumā *TNT Express*, kurš tagad ir Regulas Nr. 1215/2012 71. panta piemērošanas pamatā, ir kļuvis par neizbēgamu elementu potenciāli konkurējošu jurisdikciju un izpildes režīmu salīdzinošajā vērtējumā³⁰. Sprotams, apsvērumi, kas balstīti uz šo kritēriju, ir iekļauti pamatlietas procesuālajos rakstos un pārdomās, kuru dēļ iesniedzējtiesa ir formulējusi šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuram es tagad pievērsīšos sīkāk.

C. Prejudiciālie jautājumi šajā lietā

59. Trīs šajā lietā uzdotie jautājumi, šķiet, atspoguļo iesniedzējtiesas bažas par to, ka starp pamatlietas pusēm noslēgtā vienošanās par tiesas izvēli netika ievērota, Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesai piekrītot izskatīt un izlemt *Rhenus Logistics* prasību.

60. Pirmais prejudiciālais jautājums it īpaši attiecas uz to, vai Regulas Nr. 1215/2012 71. pants, to skatot kopsakarā ar tās 21. un 22. apsvērumu, ļauj piemērot *CMR* konvencijas 31. panta 1. punktā paredzētos alternatīvos jurisdikcijas noteikumus, ja attiecīgo strīdu reglamentē vienošanās par tiesas izvēli.

61. Baidos, ka šis jautājums ir balstīts uz pieņēmumu, saskaņā ar kuru iesniedzējtiesai atzišanas stadijā joprojām ir iespēja pārbaudīt izcelsmes tiesas jurisdikciju. Turpinājumā es paskaidrošu, ka šāda pārbaude nav iespējama un ka līdz ar to atbildei uz pirmo jautājumu nav nozīmes pamatlietā (C.1).

62. Gluži pretēji, ja puse cenšas novērst sprieduma pārrobežu iedarbību, tai šajā ziņā ir jāatsaucas uz vienu no tā atzišanas atteikuma pamatojumiem, kas paredzēti Regulā Nr. 1215/2012. Tādēļ es pievērsīšos šai problemātikai un, precīzāk, otrajam un trešajam prejudiciālajam jautājumam, ar kuriem iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai, tā kā netika ievērota vienošanās par tiesas izvēli, ir jāatsaka Nīderlandes sprieduma atzišana. Paskaidrošu, ka uz šiem jautājumiem ir jāatbild noliedzoši (C.2).

1. Par neiespējamību iesniedzējtiesai pārbaudīt izcelsmes tiesas jurisdikciju

63. Kā izriet no Regulas Nr. 1215/2012 26. apsvēruma, tajā paredzētā atzišanas un izpildes režīma pamatā ir savstarpēja uzticēšanās tiesvedībai Savienībā. Šie noteikumi ir pamatoti ar pieņēmumu, ka ikvienas dalībvalsts tiesas pieņemts spriedums būtu jāuzskata par tādu, it kā tas būtu pieņemts uzrunātajā dalībvalstī³¹.

³⁰ Atgādināts spriedumos, *Nipponkoa*, 36.–39. punkts, 2014. gada 4. septembris, *Nickel & Goeldner Spedition* (C-157/13, EU:C:2014:2145, turpmāk tekstā – “spriedums *Nickel & Goeldner Spedition*”, 38. punkts), un 2016. gada 14. jūlijs, *Brite Strike Technologies* (C-230/15, EU:C:2016:560, turpmāk tekstā – “spriedums *Brite Strike Technologies*”, 65. punkts).

³¹ Regulas Nr. 44/2001 kontekstā skat. arī spriedumu, 2015. gada 16. jūlijs, *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471, turpmāk tekstā – “spriedums *Diageo Brands*”) 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

64. Tādējādi, kā Komisija būtībā atgādināja tiesas sēdē šajā tiesvedībā, viena no Regulas Nr. 1215/2012 izveidotās sistēmas pamatiezīmēm ir citas dalībvalsts tiesu spriedumu civillietās un komercietās automatiska atzīšana. It īpaši šī sistēma izslēdz iespēju, ka uzrunātās dalībvalsts tiesas var pārskatīt izcelsmes dalībvalsts tiesu jurisdikciju, kā noteikts Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 3. punktā³².

65. Tomēr konkrēto situāciju pamatlietā neregulē (vai vismaz ne tikai, kā paskaidrošu turpmāk) Regula Nr. 1215/2012, bet gan *CMR* konvencijas specializētie noteikumi, kuriem ar Regulas Nr. 1215/2012 71. pantu ir piešķirta prioritāte. Tādējādi rodas jautājums, vai aizliegums pārskatīt izcelsmes tiesas jurisdikciju ir piemērojams arī šādā situācijā.

66. Manuprāt, tas tā ir.

67. Šajā ziņā, pirmkārt, jāatzīmē, ka *CMR* konvencija nav Savienības tiesību akts un tādēļ paliek ārpus Tiesas kompetences³³.

68. Tomēr šis ierobežojums nenozīmē, ka Tiesa nevar ņemt vērā šādu tiesību aktu tekstu, lai iepazītos ar to saturu. Pretējā gadījumā būtu neiespējami noskaidrot, vai šajās konvencijās ir ietverti konkurējoši noteikumi³⁴.

69. Pamatojoties uz to, otrkārt, saistībā ar *CMR* konvencijas konkrēto saturu, jānorāda, ka *CMR* konvencijas noteikumi, kas attiecas uz atzīšanu un izpildi, ir diezgan rudimentāri, un to šajā tiesvedībā atzina gan *Rhenus Logistics*, gan *Gjensidige*³⁵.

70. Šie noteikumi ir ietverti *CMR* konvencijas 31. panta 3. punktā, kurā ir noteikts, ka spriedums, kas pieņemts vienā līgumslēdzējā pusē, ir obligāti izpildāms citās līgumslēdzējās valstīs, ja tiek ievērotas formalitātes, kas izslēdz lietas atkārtotu izskatīšanu pēc būtības.

71. Citi atzīšanas un izpildes aspekti šķiet neregulēti, un tas nozīmē, ka šādi noteikumi ir jāidentificē valsts tiesību aktos, kurā prasa atzīšanu un izpildi³⁶.

72. Attiecībā uz dalībvalstīm šīs tiesības ir noteiktas Regulā Nr. 1215/2012. Tātad, manuprāt, piemērojamais režīms ir tas, kas paredzēts minētās regulas 45. un nākamajos pantos, tostarp iepriekš minētais kardinālais noteikums, kas aizliedz Savienības iekšējā tiesiskajā telpā pārskatīt izcelsmes tiesas jurisdikciju.

73. Turklāt neatkarīgi no iepriekš minētā tāds pats secinājums izriet no sprieduma *TNT Express*.

³² Kā apstiprināts Tiesas pastāvīgajā judikatūrā. Skat. neseno spriedumu, 2022. gada 7. aprīlis, *H Limited* (C-568/20, EU:C:2022:264, turpmāk tekstā – “spriedums *H Limited*”), 31. punkts un tajā minētā judikatūra). Regulas Nr. 44/2001 kontekstā skat. spriedumus, 2009. gada 28. aprīlis, *Apostolides* (C-420/07, EU:C:2009:271, 49. punkts), un 2012. gada 15. novembris, *Gothaer Allgemeine Versicherung* u.c. (C-456/11, EU:C:2012:719, 35. punkts un tajā minētā judikatūra). 1968. gada Briseles konvencijas kontekstā – spriedumu, 2000. gada 28. marts, *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164, 31. punkts).

³³ Spriedums *TNT Express*, 63. punkts.

³⁴ Jāpiekrīt, ka šī situācija neatšķiras no tās situācijas, kurā Tiesai ir nepieciešams ņemt vērā valsts tiesību normas, lai noteiktu, vai tās nav pretrunā Savienības tiesībām. Secinājumi lietā *TNT Express*, 76. un 78. punkts. Tā arī neatšķiras no gadījuma, kad Tiesa ņem vērā starptautisko līgumu saturu LESD 351. panta izpratnē, lai noteiktu, vai dalībvalstīm ir jānovērš “nesaderību” saskaņā ar šo tiesību normu.

³⁵ Jāatgādina, ka šī konvencija ir pieņemta 1956. gadā un grozīta 1978. un 2008. gadā (skat. 4. zemsvītras piezīmi). Minētie grozījumi uz šo lietu neattiecas.

³⁶ Šajā ziņā skat. secinājumus lietā *TNT Express*, 93. punkts.

74. Proti, pēc tam, kad Tiesa bija izklāstījusi vispārējo kritēriju, kas ierobežo Regulas Nr. 1215/2012 71. panta piemērošanas jomu, kā aprakstīts iepriekšējā sadaļā, tā atgādināja, ka “[tās] valsts tiesa, kurā atzīšana ir prasīta, nekādā gadījumā nav labāk piemērota kā izcelsmes valsts [tiesa], lai lemtu par tās kompetenci”³⁷. Tiesa paskaidroja, ka tieši šā apstākļa dēļ šāda pārskatīšana ir aizliegta saskaņā ar Savienības tiesībām.

75. Lai gan Tiesa nav skaidri norādījusi, vai Regulas Nr. 44/2001 darbības pamatā esošie principi faktiski ir vērsti pret tiesas jurisdikcijas pārskatīšanu specializētas konvencijas piemērošanas jomā, spriedumu *TNT Express* ierasti saprot kā šīs pēdējās iespējas apstiprinājumu³⁸. Tiesas sēdē šajā tiesvedībā Komisija un Lietuvas valdība būtībā pauda tādu pašu viedokli.

76. Tādējādi, rezumējot, manuprāt, neatkarīgi no tā, vai tas tiek aplūkots, izmantojot sprieduma *TNT Express* izklāstītā kritērija prizmu vai pamatojoties uz *CMR* konvencijas formulējumu, dalībvalsts tiesai, kurai ir lūgts atzīt citas dalībvalsts tiesas spriedumu, piemērojot šo konvenciju, nav atļauts pārskatīt izcelsmes tiesas jurisdikciju. Līdz ar to atbildei uz pirmo uzdoto jautājumu nav nozīmes iesniedzējtiesā izskatāmā strīda atrisināšanā, jo tā nevar pārbaudīt, vai Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesa pareizi noteica savu jurisdikciju pirms sprieduma, par kura atzīšanu ir strīds pamatlietā, pasludināšanas.

77. Pēc šā precizējuma es tagad pievērsīšos jautājumam, vai tas, ka šī tiesa noteica savu jurisdikciju neatkarīgi no attiecīgās vienošanās par tiesas izvēli, var būt pamats, lai atteiktu pieņemtā sprieduma atzīšanu.

2. Vai var atteikt sprieduma atzīšanu, ja netiek ievērota vienošanās par tiesas izvēli?

78. Kā paskaidrots iepriekš, iesniedzējtiesā izskatāmais strīds ietilpst *CMR* konvencijas piemērošanas jomā. Piemērojot Regulas Nr. 1215/2012 71. pantu, šai konvencijai ir prioritāte pār minēto regulu³⁹. Tāpēc pirmajā brīdī var šķist pārsteidzoši pievērsties Regulai Nr. 1215/2012, lai noskaidrotu, vai tās noteikumi ļauj atteikt iepriekš minētā sprieduma atzīšanu.

79. Tomēr es jau izskaidroju, ka, tā kā *CMR* konvencijā šajā ziņā nav īpašu noteikumu, piemērojamie noteikumi ir tie, kas paredzēti uzrunātās dalībvalsts tiesību aktos, un Lietuvas gadījumā tā ir Regula Nr. 1215/2012. Tādējādi iesniedzējtiesa pamatoti šo juridisko instrumentu izvērtē padziļināti.

80. Regula Nr. 1215/2012, kā jau teikts iepriekš, darbojas, pamatojoties uz citas dalībvalsts tiesu pieņemtu spriedumu civillietās un komercietās automātisku atzīšanu.

81. Izņēmuma kārtā atzīšanu var atteikt, tikai pamatojoties uz kādu no Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punktā īpaši paredzētajiem pamatojumiem (ja, kā uzsver Komisija, ir iesniegts attiecīgs pieteikums).

82. Šajā lietā šie pamatojumi ietver, no vienas puses, atbilstoši Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktam to *jurisdikcijas noteikumu* pārkāpumu, kas paredzēti šīs regulas II nodaļas 6. iedaļā (otrais prejudiciālais jautājums), un, no otras puses, situāciju, kurā

³⁷ Spriedums *TNT Express*, 55. punkts.

³⁸ Skat., piemēram, Lamont-Black, S., “The UK Supreme Court on jurisdiction over successive *CMR* Convention carriers and European Union rules”, *Uniform Law Review*, 21. sēj., Nr. 4, 2016, 487.–509. lpp., 498. lpp., kā arī Kuijper, P.J., minēts 27. zemsvītras piezīmē, 99. lpp. (tomēr uzsverot, ka šis secinājums nebija pilnīgi skaidrs).

³⁹ Skat. arī Regulas Nr. 1215/2012 71. panta 2. punkta b) apakšpunktu.

attiecīgā sprieduma atzīšana ir uzskatāma par acīmredzami pretēju uzrunātās dalībvalsts *sabiedriskajai kārtībai*, kā tas paredzēts Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunktā (trešais prejudiciālais jautājums).

83. Iesniedzējtiesa apzinās, ka neviens no šiem pamatojumiem principā neattiecas uz konkrēto situāciju. Tomēr ar otro un trešo jautājumu, kurus aplūkošu turpinājumā, tā vēlas noskaidrot, vai Nīderlandes sprieduma atzīšanu var atteikt, pamatojoties uz šo pamatojumu plašu interpretāciju.

a) Vai Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktā paredzēta pamatojuma plaša interpretācija?

84. No Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkta izriet, ka tad, ja ir iesniegts attiecīgs lūgums, sprieduma atzīšanu atsaka, ja šis spriedums ir pretrunā minētās regulas II nodaļas 6. iedaļā paredzētajiem jurisdikcijas noteikumiem.

85. Šīs iedaļas noteikumos (un konkrētāk 24. pantā, kas ir vienīgā iepriekš minētās iedaļas tiesību norma) ir noteikta izņēmuma jurisdikcija attiecībā uz strīdiem, kas saistīti ar pieciem uzskaitītajiem jautājumiem. Īsi sakot, šie jautājumi ir i) noteikti nekustamā īpašuma aspekti, ii) atsevišķi korporatīvie jautājumi, iii) valsts reģistru ierakstu spēkā esamība, iv) patentu, preču zīmju, dizainparaugu vai citu līdzīgu tiesību spēkā esamība, kā arī v) spriedumu izpilde.

86. No šiem jurisdikcijas noteikumiem nevar atkāpties ar vienošanos⁴⁰ un to pamatojums ir aprakstīts, atsaucoties uz īpašo saikni starp attiecīgajiem jautājumiem un konkrēto dalībvalsti⁴¹.

87. It īpaši no iepriekš minētā izriet, ka Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 6. iedaļa neattiecas uz vienošanos par tiesas izvēli. Jāatgādina, ka šīs vienošanās ietilpst minētās nodaļas 7. iedaļā.

88. Iesniedzējtiesa apzinās šo faktu, bet ar otro jautājumu vaicā, vai ar Regulu Nr. 1215/2012 veiktie tiesību aktu grozījumi, ar kuriem tika pastiprināta aizsardzība attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli, nozīmē, ka 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktā paredzētais noteikums ir jāinterpretē plaši, lai ietvertu ne tikai šīs regulas II nodaļas 6. iedaļas noteikumu pārkāpumu, bet arī pārkāpumu, kas izriet no tās 7. iedaļas.

89. Es tā neuzskatu.

90. Iesniedzējtiesa pareizi norāda, ka Regula Nr. 1215/2012, salīdzinot ar Regulu Nr. 44/2001, pastiprina efektivitāti attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli, jo tās 31. panta 2. un 3. punktā ir paredzēts īpašs *lis pendens* noteikums⁴².

91. Tomēr, neraugoties uz šo izmaiņu, Savienības likumdevējs izvēlējās to neatspoguļot to pamatojumu sistēmā, kas ļauj atteikt sprieduma atzīšanu.

⁴⁰ Kā tas izriet no Regulas Nr. 1215/2012 25. panta 4. punkta, kurā paredzēts, ka “vienošanās [...], ar ko piešķir jurisdikciju, nav spēkā [...], ja tiesām, kuru jurisdikciju tie izslēdz, ir izņēmuma jurisdikcija saskaņā ar 24. pantu”.

⁴¹ Spriedums, 2000. gada 13. jūlijs, *Group Josi* (C-412/98, EU:C:2000:399, 46. punkts) saistībā ar 1968. gada Briseles konvencijas 16. pantu. Skat. arī, piemēram, ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus lietā *Apostolides* (C-420/07, EU:C:2008:749, 83. punkts) par jurisdikciju strīdos, kuru priekšmets ir nekustamā īpašuma lietu tiesības.

⁴² No šīm tiesību normām izriet, ka tad, ja paralēlu tiesvedību gadījumā lieta tiek izskatīta tiesā, kurā celta prasība, pamatojoties uz vienošanos par tiesas izvēli, jebkura citas dalībvalsts tiesa atturas lemt par šo jautājumu, ja izvēlētā tiesa apstiprina tās jurisdikciju un tiklīdz šī tiesa paziņo, ka tas tā nav. Skat. arī Regulas Nr. 1215/2012 22. apsvērumu.

92. Šo pamatojumu saraksts ir sniegts Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punktā un ir *izsmeļošs*⁴³.

93. Tas pats loģiski ir jāsecina arī attiecībā uz tā paša tiesību akta 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktā minēto pamatojumu, kas attiecas uz to noteikumu pārkāpumu, ar kuriem noteikta izņēmuma jurisdikcija, piemērojot Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 6. iedaļu.

94. Tomēr iesniedzējtiesa norāda, ka tad, ja nav pamatojuma atteikt tāda sprieduma atzīšanu, ar kuru tiek pārkāpta vienošanās par izņēmuma tiesas izvēli, tad šādas vienošanās pārkāpumam nebūs nekādu sekas.

95. Baidos, ka tieši tāda ir Regulas Nr. 1215/2012 darbības loģika tās pašreizējā redakcijā, atbalstot automātisku atzīšanu pat tad, ja nav ievēroti tajā paredzētie jurisdikcijas noteikumi, izņemot Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punktā izsmeļoši uzskaitītās situācijas⁴⁴.

96. Attiecībā uz jurisdikcijas noteikumu pārkāpumu, šajā tiesību normā ir precizēts, ka atzīšanas atteikums ir pieļaujams tikai tad, ja konflikts attiecas uz i) šīs regulas II nodaļas 6. iedaļā paredzētajiem noteikumiem, kā es to šeit jau aplūkoju (Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkts), vai ii) citās minētās regulas iedaļās ietvertajiem noteikumiem, kuru mērķis, īsi sakot, ir aizsargāt par vājāko uzskatīto pusi (šīs pašas regulas 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta i) punkts)⁴⁵. Turpretim 45. panta 1. punktā nav ietverts citu šajā regulā paredzēto jurisdikcijas noteikumu pārkāpums.

97. Citiem vārdiem, Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punktā izklāstītie pamatojumi ir izņēmumi no vispārējā noteikuma, saskaņā ar kuru citu dalībvalstu tiesu pieņemtie spriedumi ir jāatzīst automātiski. Šīs lietas kontekstā es uzskatu, ka, tomēr, ir lieki atgādināt vispārējo interpretācijas principu, atbilstoši kuram izņēmumi ir jāinterpretē šauri. Šāds princips ir noderīgs, ja izņēmuma piemērošanas joma ir neskaidra. Tomēr šajā gadījumā tas tā nav. Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta i) punkts ir skaidrs, atsaucoties uz precīziem jurisdikcijas noteikumiem, kuru pārkāpums var ietilpt šīs tiesību normas darbības jomā. Šādos apstākļos iesniedzējtiesas vērā ņemtā un *Gjensidige* ieteiktā interpretācija vienkārši būtu pretrunā šīs tiesību normas formulējumam.

98. Nobeigumā attiecībā uz šo jautājumu es uzskatu, ka tad, ja Savienības likumdevējs būtu vēlējis, lai attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli tiktu nodrošināta aizsardzība, kas izpaustos kā jauns atteikuma pamatojums šādas vienošanās pārkāpuma gadījumā, būtu sagaidāms, ka likumdevējs to būtu norādījis tieši. Turpretī attiecīgās tiesību normas formulējums, kas ļauj atteikt sprieduma atzīšanu, norāda, ka tas noteikti nebija likumdevēja nodoms.

⁴³ Skat. spriedumu, *H Limited*, 31. punkts, vai saistībā ar Regulu Nr. 44/2001 spriedumu, 2014. gada 23. oktobris, *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-302/13, EU:C:2014:2319, turpmāk tekstā – “spriedums *flyLAL-Lithuanian Airlines*”, 46. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī 30. apsvērumu, ko pareizi atgādināja Lietuvas valdība, saskaņā ar kuru “sprieduma atzīšanu vajadzētu atteikt tikai tad, ja pastāv viens vai vairāki šajā regulā minētie atteikuma pamatojumi”.

⁴⁴ Kā norāda iesniedzējtiesa, apgalvoto jurisdikcijas noteikumu pārkāpumu var apstrīdēt, izmantojot attiecīgās tiesas dalībvalstī pieejamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

⁴⁵ Tā tas ir Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 3., 4. vai 5. iedaļas gadījumā.

b) Ar sabiedrisko kārtību saistītā pamatojuma plaša interpretācija?

99. Ar trešo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai konkrētajā situācijā varētu plaši interpretēt Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto pamatojumu, saskaņā ar kuru sprieduma atzīšana principā jāatsaka, ja šāda atzīšana ir acīmredzami pretrunā uzrunātās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai.

100. Es uzskatu, ka visi mani apsvērumi attiecībā uz 45. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktā minēto pamatojumu ir piemērojami *mutatis mutandis*, jo Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunkta teksts ir vienlīdz skaidrs.

101. Proti, atbilde uz šo trešo jautājumu daļēji ir sniegta Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 3. punktā, kā to būtībā norādīja Lietuvas valdība. Šajā tiesību normā ir precizēts, ka sabiedriskās kārtības pārbaudi “nevar piemērot normām, kas saistītas ar jurisdikciju”. Šī tiesību norma neskar Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta e) apakšpunktā izklāstītos pamatojumus, kas aplūkoti šo secinājumu iepriekšējā apakšiedaļā, un es neredzu iemeslu, kādēļ šī tiesību norma būtu jāinterpretē citādi nekā tās formulējums.

102. Papildus ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa attiecībā uz sabiedriskās kārtības pamatojuma piemērojamību jautā ne tikai par situāciju, kurā nav ievērota vienošanās par tiesas izvēli, bet arī par situāciju, kurā ir pārkāpta vienošanās par piemērojamiem tiesību aktiem.

103. Tomēr lietas materiālos nav informācijas par to, ka starp iesaistītajām pusēm būtu noslēgta šāda vienošanās.

104. Tādējādi šī trešā jautājuma daļa šķiet nepieņemama.

105. Taču no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu secināms, ka iesniedzējtiesa pauž bažas, ka, tā kā Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesa noteica savu jurisdikciju attiecībā uz izskatāmo prasību, tas bija iemesls Nīderlandes tiesību piemērojamībai pēc būtības, kā rezultātā pārvadātāja atbildība tika noteikta saskaņā ar Nīderlandes, nevis Lietuvas tiesību aktiem. Iesniedzējtiesa uzskata, ka atbildētājs tiesvedībā šajā tiesā (proti, manā izpratnē – *Gjensidige*) nevarēja paredzēt šādas sekas. Es saprotu, ka šīs piezīmes nozīmē, ka jautājums par pārvadātāja atbildību bija jāizlemj, piemērojot Lietuvas, nevis Nīderlandes tiesības, un ka rezultāts ir mazāk labvēlīgs tādai pusei kā *Gjensidige*.

106. Papildus iesniedzējtiesa arī norāda, ka CMR konvencijas 29. panta 1. punkts, kurā ir atsauce uz valsts tiesību aktiem attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem pārvadātāja atbildību var uzskatīt par neierobežotu⁴⁶, šķiet, ir pretrunā Regulas (EK) Nr. 593/2008 3. pantam un 5. panta 1. punktam⁴⁷.

107. Turklāt iesniedzējtiesa apšaubā, vai izveidojusies situācija ir saderīga ar pamattiesībām uz taisnīgu tiesu, kā arī Regulas Nr. 1215/2012, kā es saprotu, pamatā esošajiem principiem.

108. Šajā ziņā vispirms jāatzīmē, ka iesniedzējtiesā notiekošā tiesvedība attiecas uz – kā jau vairākkārt atgādināts – citā dalībvalstī pieņemta sprieduma atzīšanu.

⁴⁶ Skat. šo secinājumu 41.–43. punktu.

⁴⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ligumsaistībām (Roma I) (OV 2008, L 177, 6. lpp.).

109. Šajā kontekstā galvenais jautājums ir par to, vai materiālo tiesību atšķirības, kas, šķiet, pastāv starp Nīderlandes un Lietuvas tiesībām attiecībā uz pārvadātāja atbildības apmēru, varētu attaisnot atteikumu pieņemt spriedumu, pamatojoties uz Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto sabiedriskās kārtības apsvēruma piemērošanu.

110. Es nedomāju, ka tas tā būtu.

111. Pirmkārt, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai gan dalībvalstis principā ir tiesīgas atbilstoši savas valsts koncepcijai brīvi noteikt sabiedriskās kārtības prasības, tiesai ir jāpārbauda robežas, atbilstoši kurām dalībvalsts tiesas drīkst atsaukties uz minēto jēdzienu, lai atteiktos atzīt citas dalībvalsts tiesas spriedumu⁴⁸.

112. Otrkārt, uz šo pamatojumu var atsaukties tikai izņēmuma gadījumos⁴⁹, kad atzīšana būtu “nepieļaujamā pretrunā valsts, kurā [izpilde] prasīta [vai šajā ziņā atzīšana atteikta], tiesību sistēmai, jo tādējādi tiktu aizskarts kāds no pamatprincipiem”⁵⁰.

113. Treškārt, un gluži pretēji, Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunktā noteikto atteikuma pamatojumu nevar izmantot tikai tāpēc, ka “pastāv atšķirība starp sprieduma izcelsmes valsts tiesas piemēroto tiesību normu un to tiesību normu, kuru būtu piemērojusi tās dalībvalsts tiesa, kurā ir pieprasīts izpildīt spriedumu, ja šī tiesa būtu izskatījusi minēto lietu”⁵¹.

114. Iesniedzējtiesas galvenās bažas, šķiet, ir tādas – tādēļ, ka iespējams kļūdaini tika noteikta tiesa, kuras jurisdikcijā ir attiecīgā prasība, tā galu galā tika izskatīta saskaņā ar Nīderlandes tiesību aktiem, nevis Lietuvas tiesību aktiem.

115. Ciktāl šīs bažas ir vērstas uz to, lai uzsvērtu, ka Nīderlandes tiesa ir kļūdaini noteikusi Nīderlandes tiesību aktus kā piemērojamās tiesības, jāatzīmē, ka šāda kļūda, pat ja tā būtu konstatēta, pati par sevi nevar būt par iemeslu atzīšanas atteikumam.

116. No iepriekš minētās judikatūras izriet, ka šāds atteikums ir iespējams tikai tad, ja sprieduma atzīšana pārkāptu principu, kas uzrunātajā valstī tiek uzskatīts par pamatprincipu.

117. Tomēr, runājot par šajā lietā aplūkotā Nīderlandes sprieduma konkrētajām atzīšanas sekām, iesniedzējtiesa nepaskaidro, kā iepriekš minētās materiālo tiesību atšķirības ietekmētu Lietuvas sabiedrisko kārtību un kā šī sprieduma atzīšana tādējādi – nepieņemamā apmērā – būtu pretrunā šīs dalībvalsts tiesību sistēmai, jo tiktu pārkāpts kāds pamatprincips.

118. Šādos apstākļos, atbildot uz otro un trešo prejudiciālo jautājumu, es uzskatu, ka Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunkts un e) apakšpunkta ii) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie neattiecas uz situāciju, kurā izcelsmes tiesa ir noteikusi savu jurisdikciju, pamatojoties uz vienu no specializētajā konvencijā ietvertajiem noteikumiem Regulas Nr. 1215/2012 71. panta izpratnē, un kurā pastāv tāda vienošanās par tiesas izvēli, kas nav izņēmuma, kā arī izcelsmes tiesa nav tiesa, kas izvēlēta ar attiecīgo pušu noslēgto vienošanos par

⁴⁸ Skat., piemēram, spriedumu *flyLAL-Lithuanian Airlines*, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴⁹ Spriedums, 2009. gada 28. aprīlis, *Apostolides* (C-420/07, EU:C:2009:271, 55. punkts un tajā minētā judikatūra) saistībā ar Regulas Nr. 44/2001 34. panta 1. punktu.

⁵⁰ Skat. spriedumu, *Diageo Brands*, 44. punkts un tajā minētā judikatūra.

⁵¹ Šajā ziņā skat. spriedumu *flyLAL-Lithuanian Airlines*, 48. punkts un tajā minētā judikatūra.

tiesas izvēli. Turklāt Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka konstatētā kļūda, nosakot piemērojamās tiesību aktus, pati par sevi nevar būt par iemeslu, lai atteiktu sprieduma atzišanu, jo tas ir pretrunā uzrunātās valsts sabiedriskajai kārtībai.

119. Šī atbilde kopā ar šo secinājumu 76. punktā ieteikto atbildi, manuprāt, sniedz atbilstošus precizējumus, kas ļaus iesniedzējtiesai atrisināt tajā izskatāmo lietu. Tomēr pilnības labad un lai pievērstos plašajai diskusijai, kas par šo jautājumu izvērsās šajā tiesvedībā, es paskaidrošu, ka ar CMR konvencijas jurisdikcijas noteikumiem nekādā ziņā netiek pārkāpti principi, kas ir pamatā tiesu iestāžu sadarbībai civillietās un komercietās Savienībā, piemērojot spriedumā *TNT Express* noteikto kritēriju.

D. “TNT Express kritērijs” un no vienošanās par tiesas izvēli izrietošās jurisdikcijas bezizņēmuma raksturs

120. Šajā lietā daudz tika apspriests jautājums par to, vai CMR konvencijā paredzētie jurisdikcijas noteikumi ir pretrunā spriedumā *TNT Express* noteiktajam kritērijam un tādējādi Regulas Nr. 1215/2012 darbības pamatā esošajiem principiem.

121. Problēma, kā to saskata iesniedzējtiesa, izriet no tā, ka, no vienas puses, Regulā Nr. 1215/2012 jurisdikcija, kas noteikta ar vienošanos par tiesas izvēli, principā ir kvalificēta kā izņēmuma. Tomēr, no otras puses, CMR konvencija, lai gan ļauj noteikt jurisdikciju uz šāda pamata, tomēr, šķiet, liedz tai būt izņēmuma (vismaz Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesas interpretācijā, ko, liekas, atbalsta arī iesniedzējtiesa).

122. Šajā ziņā vispirms jānorāda, ka spriedumā *Nickel & Goeldner Spedition* Tiesa, kā to norāda iesniedzējtiesa, jau ir nospriedusi, ka CMR konvencijas 31. panta 1. punktā paredzētie jurisdikcijas noteikumi nav pretrunā *TNT Express* noteiktajam kritērijam. Bet, kā norāda Komisija, ir taisnība, ka šajā spriedumā Tiesa izskatīja visus CMR konvencijas 31. panta 1. punktā paredzētos jurisdikcijas noteikumus (kā norādīts šo secinājumu 38. punktā), *izņemot* to, par kuru ir runa šajā lietā⁵².

123. Es saprotu, ka šis ir iemesls, kādēļ iesniedzējtiesa izvirza jautājumu, vai atšķirīgā attieksme, ko CMR konvencija (kā to, liekas, interpretē Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesa), šķiet, piemēro attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli, pretēji Regulai Nr. 1215/2012, rada pretrunu ar principiem, kas ir pamatā tiesu iestāžu sadarbībai civillietās un komercietās Savienībā.

124. Es tā nedomāju.

125. Vispirms un galvenokārt, ņemot vērā Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesas nostāju, šķiet, ka patiešām pastāv atšķirība starp CMR konvenciju un Regulu Nr. 1215/2012 saistībā ar piemērojamo režīmu attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli.

126. Tomēr, manuprāt, šāda atšķirība pati par sevi nav problēma.

127. Proti, ja ikvienas atšķirības rezultātā specializētais režīms “piekāptos” Regulai Nr. 1215/2012, tad tās 71. panta 1. punktam nebūtu nekādas nozīmes. Savienības iekšējās tiesiskajās attiecībās nekad nevarētu piemērot specializētu režīmu, kas atšķiras no Regulas Nr. 1215/2012. Tomēr šādam rezultātam nevar piekrist, ņemot vērā minētās tiesību normas skaidro formulējumu.

⁵² Spriedums *Nickel & Goeldner Spedition*, 39.–41. punkts.

128. Gluži pretēji, specializētu noteikumu, kas, iespējams, atšķiras no Regulas Nr. 1215/2012 noteikumiem, piemērošana ir jāatsaka tikai tad, ja tie patiešām ir pretrunā spriedumā *TNT Express* atgādinātajiem principiem. Attiecībā uz jurisdikcijas normām atbilstošie principi būtībā ir tie, kas ir saistīti ar augstu jurisdikcijas noteikumu paredzamību un tiesisko noteiktību tiesvedības dalībniekiem, no vienas puses, un pareizu tiesvedību, no otras puses⁵³.

129. Es nedomāju, ka kāds no šiem principiem ir apdraudēts.

130. *Pirmkārt*, es uzskatu, ka, lai tiktu ievērots jurisdikcijas noteikumu augstas paredzamības princips, ir svarīgi, lai prasītājs varētu viegli izlemt, kur celt prasību, un lai atbildētājs varētu saprātīgi paredzēt, kur tas varētu notikt.

131. Tas, manuprāt, tā ir atbilstoši *CMR* konvencijas 31. panta 1. punktam. Šajā tiesību normā nav ietverts neskaidri formulēts noteikums, paredzot, piemēram, atbilstošas tiesas noteikšanu katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā visus apstākļus un ievērojot taisnīguma intereses. Tā vietā *CMR* konvencijas 31. panta 1. punktā ir noteiktas vairākas tiesas atrašanās vietas kategorijas, kas skaidri definētas vispārīgā un viegli saprotamā veidā (proti, īsi sakot, atbildētāja atrašanās vieta, vieta, kurā pārvadātājs pārņēma kravu, kravas piegādes vieta vai starp pusēm noslēgta vienošanās).

132. Taču šīs lietas pamatā, šķiet, ir tas, ka jurisdikcija, ko regulē *CMR* konvencija (saskaņā ar Zēlandes-Rietumbrabantes apgabaltiesas pieņemto interpretāciju), pat ja to nosaka ar vienošanos par tiesas izvēli, ne vienmēr ir izņēmuma. Šāda *CMR* konvencijas interpretācija, šķiet, drīzāk ļauj saglabāt visas citas *CMR* konvencijas 31. panta 1. punktā paredzētās lietas izskatīšanas vietas.

133. Šajā ziņā patiešām var apgalvot, ka izņēmuma prezumpcija, kas ar Regulu Nr. 1215/2012 ir piešķirta attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli, pastiprina tiesisko noteiktību tiesvedības dalībniekiem (un jo īpaši atbildētājam), jo tajā ir precizēts, ka tad, ja ir noslēgta vienošanās par tiesas izvēli un ja vien nav noteikts citādi, citas hipotētiskās tiesas principā var veiksmīgi izslēgt.

134. Tomēr, manuprāt, lēmums par to, vai šādā veidā izraudzītu tiesu uzskatīt par izņēmuma vai ne, galu galā ir politiska rakstura jautājums, par kuru dažādās tiesību sistēmās (un dažādās to jomās) var būt atšķirīga nostāja.

135. Šajā ziņā *CMR* konvencijas, kas regulē īpašu jomu, autoriem varēja būt pamatoti iemesli uzstāt uz vairāku tiesu pieejamību, ņemot vērā nozares specifiku⁵⁴.

136. Turklāt jānorāda – lai gan Regulā Nr. 1215/2012 ir noteikta izņēmuma prezumpcija attiecībā uz vienošanos par tiesas izvēli, šāds izņēmuma raksturs nav absolūts noteikums un puses no tās var atkāpties. Šādā gadījumā situācija kļūst līdzīga tai, kas izriet no *CMR* konvencijas 31. panta 1. punkta. Turklāt Regula Nr. 1215/2012 pati ierobežo vienošanās par tiesas izvēli ietekmi, jo šāda vienošanās nevar mainīt jurisdikcijas noteikumu darbību noteiktās lietās⁵⁵.

⁵³ Jānorāda, ka sprieduma *TNT Express* 53. punktā Tiesa atgādināja, ka jurisdikcijas jautājumā būtiski ir tādi principi kā augsta paredzamība, pareiza tiesvedība un vienlaicīgu tiesvedību riska samazināšana. Sprieduma *Brite Strike Technologies* 65. punktā šie principi attiecas uz tiesību subjektam nodrošināmo tiesiskās noteiktības principu un pareizas tiesvedības principu.

⁵⁴ Jākonstatē, ka līdzīga elastība, šķiet, ir paredzēta Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par preču pārvadājumiem pa jūru 21. pantā, *United Nations Treaty Series*, 1978, Sēj. 1695, 3. lpp., vai Vienveida noteikumu attiecībā uz kravu starptautisko dzelzceļa pārvadājumu līgumu (*CIV*) 46. panta 1. punktā, kas ir ļoti līdzīgs *CMR* konvencijas 31. panta 1. punktam.

⁵⁵ Skat. Regulas Nr. 1215/2012 15., 19. un 23. pantu un 25. panta 4. punktu.

137. *Otrkārt*, attiecībā uz pareizu tiesvedību un vienlaicīgu tiesvedību uzsākšanas risku fakts, ka vienošanās par tiesas izvēli netiek uzskatīta par izņēmuma, protams, palielina šo risku. Tomēr jānorāda, ka *CMR* konvencijas 31. panta 2. punktā ir ietverts *lis pendens* noteikums, kas vispārīgā izteiksmē ir analogisks Regulas Nr. 1215/2012 29. pantā paredzētajam noteikumam, jo tā mērķis – kā es to saprotu – ir izvairīties no paralēlu tiesvedību un nesavienojamu spriedumu pieņemšanas riska⁵⁶.

138. Ir taisnība, ka atšķirībā no Regulas Nr. 1215/2012 *CMR* konvencijā nav ietverti *lis pendens* noteikumi, kas īpaši aizsargātu vienošanos par tiesas izvēli (piemēram, Regulas Nr. 1215/2012 31. panta 2. punkts un 3. punkts). Tomēr šī atšķirība ir loģiskas sekas iepriekš minētajai politiskajai izvēlei jurisdikciju, kas izriet no šādiem līgumiem, uzskatīt par alternatīvu, kas saglabājama līdztekus citiem iespējamiem noteikumiem.

139. Tādējādi šis pārskats liek man uzskatīt, ka Regulas Nr. 1215/2012 71. pants un spriedumā *TNT Express* izklāstītais kritērijs pieļauj Regulas Nr. 1215/2012 31. panta 1. punktā paredzētā jurisdikcijas noteikuma interpretāciju, saskaņā ar kuru jurisdikciju, kas izriet no vienošanās par tiesas izvēli, nevar uzskatīt par izņēmuma.

140. Jāatgādina, ka mana analīze šajā sadaļā ir veikta tikai, lai nodrošinātu pilnīgumu un pievērstos spraigajām debatēm, kas šajā tiesvedībā izvērsās par šo jautājumu. It īpaši es atgādinu savus iepriekš minētos apsvērumus, no kuriem izriet, ka iesniedzējtiesa nevar pārskatīt izcelsmes tiesas jurisdikciju pamatlietā par citā dalībvalstī pieņemta sprieduma atzīšanu.

V. Secinājumi

141. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai uz *Lietuvos Aukščiausiosis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa, Lietuva) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās 45. panta 1. punkta a) apakšpunkts un e) apakšpunkta ii) punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos minētie atzīšanas atteikuma pamatojumi nav piemērojami situācijā, kurā izcelsmes tiesa ir noteikusi savu jurisdikciju, pamatojoties uz vienu no specializētajā konvencijā ietvertajiem noteikumiem Regulas Nr. 1215/2012 71. panta izpratnē, un kurā pastāv tāda vienošanās par tiesas izvēli, kas nav izņēmuma, kā arī izcelsmes tiesa nav tiesa, kas izvēlēta ar attiecīgo pušu noslēgto vienošanos par tiesas izvēli.

Turklāt Regulas Nr. 1215/2012 45. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka konstatētā kļūda, nosakot piemērojamās tiesības, pati par sevi nevar būt par iemeslu, lai atteiktu sprieduma atzīšanu, pamatojoties uz to, ka tas ir pretrunā tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kurā atzīšana prasīta.

⁵⁶ Šīs tiesību normas ir ietvertas šo secinājumu 9. un 15. punktā.